

Zemřel doc. MUDr. Jiří Endrys, CSc.

Doc. MUDr. Jiří Endrys, CSc., died

11. ledna letošního roku jsme se dozvěděli smutnou zprávu. Ve věku 97 let zemřela, v kruhu své rodiny, legenda československé kardiologie, doc. MUDr. Jiří Endrys, CSc.

Jiří výrazně ovlivnil několik generací invazivních kardiologů nejen v Československu, ale i v zahraničí.

S Jiřím jsem se osobně blíže poznal a sblížil až v relativně pozdním věku, po jeho definitivním návratu ze zahraničních misí. Přesto jsem získal přízeň významného kardiologa a velkého člověka. V katetrizační laboratoři již fyzicky nepracoval, předával nám všem zkušenosti, znalosti a přístup k práci. Do katetrizační laboratoře docházel každý den zcela pravidelně až do pozdního věku. Jeho účast na provozu katetrizační laboratoře ukončily až problémy s kyčelním kloubem, ale hlavně pandemie covidu-19.

Nás všechny neustále udivoval fyzickou a psychickou kondicí, pracovní činností a stále novými nápady. Zásadně ovlivnil koncepci naší katetrizační laboratoře v tom, že je nutné udržovat stále základy komplexní katetrizace. Že katetrizační laboratoř není jen místo pro rychlou koronarografi a PCI. Tento přístup nám zásadně pomohl při zavádění intervencí strukturálních vad.

Byl nejpravidelnějším a aktivním účastníkem všech odborných akcí pořádaných naší klinikou. V našich uších často rezonuje jeho známá věta: „Dyt' je to úplně jasný!“. Do začátku pandemie covidu-19 nevynechal žádný sjezd ČKS ani workshop Asociace intervenční kardiologie ČKS.

Jiří Endrys se narodil 25. 12. 1925 v Jičíně. Během druhé světové války studoval Reálné gymnázium v Hradci Králové. V mládí vydatně sportoval, úspěšný byl v krasobruslení a zvláště pak v tenise, kde úspěšně reprezentoval Československo v juniorských a akademických kategoriích. Vřelý vztah ke sportu, zvláště k tenisu, měl Jiří do posledních chvil

života. Intenzivně tenis sledoval a měl dokonalý přehled o všech významných světových tenisových turnajích. Další velkou láskou Jiřího Endryse byla vážná hudba. Užíval si po byty na své chalupě na Broumovsku.

Jako student gymnázia, v rámci pracovního nasazení za války a po celou dobu studií na lékařské fakultě pracoval na ústavu patologické anatomie u profesora Fingerlanda. Věnoval se sérologii, virologii, „vyráběl“ heparin a prováděl další experimenty. Měl podíl na průkazu epidemie skvrnitého tyfu, která na našem území propukla na konci 2. světové války. Před nástupem na čerstvě otevřenou Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové provedl více než 100 pitev.

Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové absolvoval v roce 1950. Od tohoto okamžiku začíná další dobrodružství lékařské, výzkumné a pedagogické práce Jiřího Endryse. Po výpomoci na obvodě v Orlickém Záhoří pracoval v letech 1950–56 jako sekundární lékař a později jako odborný asistent na Interní klinice LF UK v Hradci Králové. V letech 1956–58 byl odborným asistentem I. interní kliniky LF UP Olomouc. V roce 1959 se vrátil do Hradce Králové jako ordinář kardiokirurgického střediska a později Kardiokirurgické kliniky FN Hradec Králové, kde pracoval do roku 1969. V letech 1969–75 pomohl založit oddělení invazivní kardiologie a dále v letech 1985–90 a 1992–2000 pracoval jako konzultant na Department of Cardiology, Chest Hospital Kuwait. V letech 1991–92 pracoval jako visiting profesor na Institut für Kardiovaskuläre Diagnostik Charité, Berlin. Krátce během války v Kuwaitu v roce 1990 a následně od roku 2002 až do roku 2020 pracoval jako konzultant Oddělení intervenční kardiologie I. interní kardiologické kliniky FN Hradec Králové.

V roce 1954 složil atestaci I. stupně z vnitřního lékařství, v roce 1955 obhájil kandidát-

skou disertační práci a v roce 1969 složil atestaci II. stupně z vnitřního lékařství. Habilitace a obhajoba doktorské práce mu v roce 1967 a 1969 byla děkanem lékařské fakulty z politických důvodů zamítnuta. Proto až v říjnu 2005 obhájil habilitační práci „Invazivní hemodynamické metody“ a byl jmenován docentem pro obor vnitřní lékařství.

Jiří Endrys je autorem řady originálních metod a patentů. Jeho osobnost charakterizuje, že již krátce po nástupu na Interní kliniku FN Hradec Králové zavedl metodu jaterní biopsie. Světovou prioritou v roce 1952 bylo zavedení perkutánní biopsie parietální pleury. Asi největší věhlas mu přineslo rozpracování metodiky transseptální punkce a levostranné katetrizace (1960) s její bezpečnou modifikací (1994). Transseptální jehlu podle Endryse vyráběla do nedávna firma Cook. Rozpracoval metodiku katetrizace batolat (1965) a metodu měření L-P zkratů pomocí barvivových dilucí (1970). Je autorem metody perkutánní biopsie perikardu (1988) a terapeutické embolizace pomocí odpoutatelného balonku (1989). Vypracoval originální metodiku měření zkratů a regurgitací pomocí termodiluce, včetně vývoje sondy, snímáčiho zařízení a počítačového programu (1995). Systém získal CE certifikaci

(2016) a je pod názvem INNTherm v současné době komerčně dostupný. Zavedl novou koaxiální metodu měření obstrukce výtokového traktu levé komory (1998). Zcela originální je metoda rozlišení chronické tromboembolické a primární plicní hypertenze průkazem bronchopulmonálních kolaterál, kterou rozpracoval společně s doc. MUDr. J. Jandíkem, CSc. (1996). Jeho hlavním dlouholetým spolupracovníkem a přítelem byl prof. MUDr. Leo Steinhart, DrSc., se kterým spolupracoval na řadě objevů i v každodenní klinické praxi.

Jiří Endrys je autorem nebo spoluautorem 140 publikací, 3 monografií a 2 filmů. Je rovněž autorem 9 patentů. Přednesl mnoho významných odborných přednášek.

O své znalosti a zkušenosti se Jiří Endrys vždy velmi rád dělil, většina významných čes-

koslovenských invazivních kardiologů v šedesátých až osmdesátých letech minulého století prošla školením v katetrizační laboratoři u Jiřího Endryse. Pomohl v „rozjezdu“ řady katetrizačních laboratoří v Československu. Školil lékaře a pomáhal katetrizačním laboratořím v Polsku (Varšava), NDR (Berlín, Erfurt, Lipsko), NSR (Tübingen, Heidelberg), Velké Británii (3 pracoviště v Londýně), Rakousku (Vídeň) a Egyptě (Káhira).

Rozsah aktivit Jiřího Endryse je obrovský a nelze ho zcela vtěsnat do krátkého článku. Hlavně však nelze ve zkratce interpretovat ducha a „know-how“, které předal v každé katetrizační laboratoři, kterou prošel. Přes všechny nové techniky a metody, které zavedl, je hlavním odkazem Jiřího Endryse to, že práce invazivního kardiologa musí být precizní,

že nemá smysl provádět katetrizační měření a intervence, pokud nejsou provedena přesně, zvláště nyní, v éře kvalitních ultrazvukových přístrojů, CT a magnetické rezonance. Charakteristické bylo jeho krédo: „Dyť nás to nic nestojí, pracovat přesně, jen trochu času a přemýšlení“.

Milý Jiří, bohužel již nemůžeme za svými zády v katetrizační laboratoři cítit spokojené oddychování, pokud jsme pracovali dobře, ani skřípění zubů a nespokojené pocházení v okamžiku, kdy se Ti naše práce nelíbila.

Jiří, Tvůj dlouhý život byl bohatý, úctyhodný a vrchovatě naplněný.

doc. MUDr. Josef Štásek, Ph.D.

I. interní kardiologická klinika

FN a LF UK Hradec Králové